

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-17>

УДК 374.7

Барабаш О.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА КАНАДИ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. У статті розглянуті проблеми неперервної освіти у науково-педагогічній літературі. Проведений аналіз науково-педагогічної літератури вітчизняних та зарубіжних науковців. Досліджено специфіку організації неперервної освіти у Канаді. Освіта впродовж усього життя досліджується як система взаємопов'язаних компонентів. А ще аналізується роль та значення неперервної освіти у сучасному суспільстві на прикладі Канади. Незважаючи на розбіжності у визначеннях терміна «неперервне навчання», очевидна наявність кількох елементів, властивих кожному з них: визнання факту, що навчання – це неперервний процес, що триває упродовж усього життя людини; усвідомлення факту реалізації навчання і за межами формального навчального середовища – у неформальній та інформальній формах; розуміння факту, що і суспільство, і індивіди, загалом отримують переваги від неперервного навчання.

Ключові слова: неперервна освіта, вміння та навички, система неперервної освіти, базова освіта, професійна освіта, освіта і навчання дорослих.

Barabash Olena

Lviv Polytechnic National University

CONTINUOUS EDUCATION OF CANADA IN SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL LITERATURE

Summary. The problems of continuous education in scientific and pedagogical literature has been studied in the article. The analysis of scientific and pedagogical literature has been conducted. Specific features of continuous education organization in Canada have been investigated. The continuous education has been researched as the system of related components. The role and meaning of continuous education in the modern society on the Canadian example have been analyzed. Continuous education as a complex phenomenon with its own history and peculiarities of development was the subject of research by both domestic and foreign scholars: N. Abashkina, Y. Alfirov, L. Antsiferov, Yu. Babansky, H. Bednarchik, N. Bidyuk, V. Blazhek, T. Vakulenko, V. Vinogradova, G. Voronka, T. Desiatov, A. Kaplun, S. Kachor, T. Koshmanova, A. Cropley, F. Kumbbs, M. Lischenko, Z. Mal'kova, O. Novikov, V. Osipova, S. Romanov, I. Rusnak, A. Sbrueva, T. Hysen, F. Despite the discrepancies in the definition of the term "continuous education", there are several elements inherent in each of them: the recognition of the fact that learning is a continuous process that lasts the whole life of human; awareness of the fact of the implementation of training outside the formal learning environment – in informal and non-formal forms; an understanding of the fact that both society and individuals generally benefit from continuous education. Continuous education covers various forms of educational services: education and development in early childhood, education in a secondary school, united by the concepts of "basic education", "professional education" and "adult education and training". The scientific-pedagogical literature covers three main approaches to the development of a child at an early age: two of them – emphasize the fact that the child learns automatically; the third one – describes the child as an active participant in the educational process. Such studies are quite valuable in terms of identifying the shortcomings and benefits of continuous education in Canada in order to improve in the future.

Keywords: continuous education, knowledge and skills, continuous education system, basic education, professional education, adult education and training.

Постановка проблеми. Неперервна освіта як комплексний феномен із власною історією та особливостями розвитку була предметом досліджень і вітчизняних, і зарубіжних науковців: Н. Абашкіна, Ю. Алфьоров, Л. Анциферов, Ю. Бабанський, Х. Беднарчик, Н. Бідюк, В. Блажек, Т. Вакулєнко, В. Виноградова, Г. Воронка, Т. Десятов, А. Каплун, С. Качор, Т. Кошманова, А. Кроплі, Ф. Кумбс, М. Лещенко, З. Малькова, О. Новиков, В. Осипова, С. Романова, І. Руснак, А. Сбруєва, Т. Хюсен, Ф. Шльосек тощо.

Розглядаються перетворення (історичні, культурні, соціальні), що стали підґрунтям появи ідеї та умов розвитку неперервної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. П. Щедровицький відзначає, що ідея неперерв-

ної освіти стала основною ідеологічною й організаційно-практичною установкою у багатьох країнах світу. А саме виникнення й розвиток ідеї неперервної освіти склали антитезу наявним освітнім програмам [1].

Як зауважує академік І. Зязюн, «важливішими цілями створення системи неперервної освіти є, по-перше, творча діяльність спеціаліста, здатність до гнучкої її переорієнтації згідно зі змінами в системі соціальних і культурних інститутів сучасного суспільства, орієнтованого на людські якості людини. По-друге, формування особистісних якостей людини, які визначають не лише її суто професійні характеристики, а й стиль мислення, рівень культури, інтелектуальний розвиток» [2, с. 9].

Н. Ничкало зазначає, що концепція навчання упродовж усього життя у країнах Центральної Європи сформувалася під впливом факторів зовнішнього середовища на базі накопиченого досвіду розвитку систем освіти і є прикладом діалектичного переходу до якісно нового етапу розвитку систем освіти – неперервної освіти [3].

Польський учений Ч. Кулисевиц стверджує, що «метою неперервної освіти має бути підготовка людей до навчання інноваційного, альтернативного й одночасно всеохопного мислення, до об'єднання інтересів особистості й суспільства в єдине гармонійне ціле... Неперервна освіта не повинна залишатися на другому плані, мати вузькоспеціальний характер; її необхідно розглядати як повноцінний компонент формально-го навчання та виховання» [4, с. 89].

Російські педагоги Б. Гершунський, О. Городецька пропонують власне тлумачення терміна «неперервна освіта» як «сукупність шляхів, засобів, способів і форм придбання, поглиблення і розширення загальної освіти, соціальної зрілості і професійної компетентності, виховання естетичного ставлення до дійсності, збагачення культури людей в мережі державних, суспільних і інших навчальних закладів і в процесі самоосвіти» [5, с. 148].

Ще один російський дослідник О. Владиславлев розглядає неперервну освіту як систематичну, цілеспрямовану діяльність з одержання й удосконалювання знань, умінь і навичок як у будь-яких видах загальних і спеціальних навчальних закладах, так і шляхом самоосвіти [6].

Як свідчить аналіз науково-педагогічної літератури, розрізняють кілька підходів до концептуалізації неперервної освіти. Насамперед, це освіта, спрямована на формування й розвиток умінь і навичок, які необхідні для розвитку загальних здібностей та реалізації специфічної професійної діяльності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема освіти впродовж життя у Канаді є предметом вивчення і вітчизняних, і зарубіжних науковців. Інтерес до цієї теми проявляють науковці, які досліджують тенденції її розвитку, здійснюють порівняльний аналіз системи неперервної освіти. Такі дослідження є досить цінними з перспективи виявлення недоліків та переваг системи неперервної освіти у Канаді з метою удосконалення у майбутньому.

Мета статті. Мета статті – здійснити аналіз науково-педагогічної літератури, присвяченої проблемі розвитку неперервної освіти. Завданням дослідження є аналіз науково-педагогічної літератури, де предметом вивчення є значення та роль ціложиттєвої освіти у сучасній глобалізованій економіці знань.

Виклад основного матеріалу. Неперервне навчання – це можливість навчатися у будь-якому місці у будь-який час та у будь-який спосіб відповідно до потреб та інтересів індивідів, використовувати увесь потенціал освіти, що є надбанням цивілізації. Це також соціальна мета, спрямована на розвиток суспільства, що навчається, в основу життєдіяльності якого покладено культурні цінності й пріоритетність навчання [7].

Для неперервного навчання характерні певні ознаки: наявність мотивації до навчання на непе-

рервній основі; наявність необхідних для саморегульованого навчання когнітивних та інших умінь і навичок; наявність доступу до навчальних можливостей на неперервній основі; фінансова та культурна готовність до неперервного навчання [8].

Л. Сігаєва стверджує, що «неперервне навчання – це засіб життєдіяльності людини, процес освоєння необхідних знань, умінь, навичок і якостей у міру виникнення потреби в них, що відбувається протягом усього життя людини. Неперервна освіта – це організоване навчання, детерміноване системою чинників і умов, що забезпечують неперервне навчання людини» [5, с. 149].

Незважаючи на розбіжності у визначеннях терміна «неперервне навчання», очевидна наявність кількох елементів, властивих кожному з них: визнання факту, що навчання – це неперервний процес, що триває упродовж усього життя людини; усвідомлення факту реалізації навчання і за межами формального навчального середовища – у неформальній та інформальній формах; розуміння факту, що і суспільство, і індивіди, загалом отримують переваги від неперервного навчання.

Неперервна освіта є предметом досліджень науковців різних галузей наукового знання: педагогіка, андрагогіка, філософія, психологія, соціологія, економіка тощо.

Неперервна освіта охоплює різні форми освітніх послуг. Освіта і розвиток у ранньому дитинстві, освіта в умовах загальноосвітньої школи, що об'єднуються поняттям «базова освіта», «професійна освіта» та «освіта і навчання дорослих».

У науково-педагогічній літературі висвітлюються три основні підходи до розвитку дитини у ранньому віці: два з них – наголошують на тому, що дитина навчається автоматично; третій – описує дитину як активного учасника навчального процесу.

Австрійський учений К. Лоренц доводить, що розвиток дитини є аналогічним до розвитку тварини, а почуття, які пояснюють її поведінку, – прояв вроджених інстинктів виживання та збереження виду [9]. Розвиток біхевіоризму запропонував нову перспективу, згідно з якою розвиток дитини реалізується в соціальному середовищі, і саме соціальне середовище сприяє поступовому освоєнню знань, формуванню й розвитку умінь і навичок.

Особлива роль відводиться періоду навчання у загальноосвітній школі. Саме тут продовжується формування умінь і навичок навчатися, які у майбутньому використовуються людиною для продовження освіти. Учні, які завершують навчання у загальноосвітній школі без сформованих умінь і навичок навчатися, позбуваються можливості продовжити навчання у системі професійної освіти та освіти дорослих. Тому важливе завдання для урядів розвинутих країн – забезпечити високоякісний освітній процес в умовах загальноосвітньої школи. Високий рівень шкільної освіти забезпечують: високоякісна підготовка педагогів, продуктивні навчальні програми, визначення стандартів й ефективна методика оцінювання знань, умінь і навичок учнів.

Особливу увагу навчанням людини у дорослому віці почали приділяти на початку ХХІ ст. Виникає необхідність неперервного оновлення

знань, умінь і навичок, освоєних у системі загальноосвітньої школи чи фахової підготовки.

Теорії навчання дорослих, які широко використовуються у неперервній освіті, можна поділити на кілька категорій: інструментальне навчання (когнітивні, біхевіористичні, гуманістичні теорії); самостійне навчання; емпіричне навчання; трансформативне навчання; ситуативне пізнання.

Не існує єдиної теорії навчання дорослих, важливо розуміти основи кожної з них. Л. Баумгартнер (L. Baumgartner), Р. Каффарелла (R. Caffarella), С. Мерієм (S. Merriam) стверджують, що навчання є особистісним процесом,

а контекст життя дорослого та соціальний контекст формують потреби й бажання дорослого навчатися упродовж усього життя [10].

Висновки і пропозиції. Неперервна освіта є предметом досліджень різних галузей наукового знання: педагогіки, андрагогіки, філософії, психології, соціології, економіки, тощо, що підтверджує її актуальність й доцільність у життєдіяльності людської цивілізації. За результатами проведеного аналізу науково-педагогічної літератури, проблемі розвитку системи неперервної освіти у Канаді присвячено значну кількість праць вітчизняних і зарубіжних науковців.

Список літератури:

1. Владиславлев А. Непрерывное образование. Проблемы и перспективы. 1978. С. 178.
2. Зязюн І.А. Неперервна освіта : концептуальні засади і сучасні технології. *Творча особистість у системі неперервної професійної освіти* : міжнародна наукова конференція, 16-17 травня 2000 р. [за ред. С.О. Сисоевої і О.Г. Романовського]. Х. : ХДПУ, 2000. С. 8–16.
3. Кулисевич Г. Проблемы непрерывного образования. ВВШ. 1988. № 1. С. 89.
4. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як світова тенденція. *Професійна освіта в зарубіжних країнах : порівняльний аналіз*. Черкаси : Вибір, 2000. С. 322.
5. Сігаєва Л. Неперервна освіта для ціложиттєвого розвитку особистості людини : історико-педагогічний аспект. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2008. № 1. С. 146–158.
6. Шедровицький П.Г. Избранные труды. Педагогика, 1995. С. 435.
7. Barker K. Lifelong learning in Canada : visions for the future. *Tokyo conference on lifelong learning : APEC-HRD-NEDM-IDE Seventh international seminar : Social development and human resources development in the APEC member economies. Human resources development Canada*. December. 1998. P. 46.
8. Faris R. Lifelong learning on the knowledge highway. *Ottawa : Human resources development Canada, Office of learning technology*. 1995. P. 62.
9. Merriam S. Learning in adulthood : a comprehensive guide. S. Merriam, R. Caffarella, L. Baumgartner. San Francisco, CA : Jossey-Bass. 2006. № 3. P. 560.
10. Sluckin W. Imprinting and early learning. *Aldine Publishing Company, Chicago*. 1965. Pp. 6–16.

References:

1. Vladislavlev A. (1978). Neprerывное obrazovanie . Problemy i perspektivy. [Continuous education. Problems and Prospects]. P. 178.
2. Ziazun I.A. (2000). Neperervna osvita : kontseptualni zasady i suchasni tekhnolohii [Continuing Education: Conceptual Foundations and Contemporary Technologies]. *Tvorcha osobystist u systemi neperervnoi profesiinnoi osvity : mizhнародna naukova konferentsiia*, pp. 8–16.
3. Kulisevich G. (1988). Problemy neprerывnogo obrazovaniya [Continuing Education Issues]. Vol. 1, p. 89.
4. Nychkalo N.H. (2000). Neperervna profesiina osvita yak svitova tendentsiia [Continuous vocational education as a global trend]. *Profesiina osvita v zarubizhnykh krainakh : porivnialnyi analiz*, p. 322.
5. Sihaieva L. (2008). Neperervna osvita dlia tsilozhytievoho rozvytku osobystosti liudyny : istoryko-pedahohichnyi aspekt [Continuous education for a life-long development of a person's personality: a historical and pedagogical aspect]. *Neperervna profesiina osvita : teoriia i praktyka*, vol. 1, pp. 146–158.
6. Shhedrovickij P.G. (1995). Izbrannyye trudy [Selected Works]. *Pedagogika*, p. 435.
7. Barker K. (1998). Lifelong learning in Canada : visions for the future. *Tokyo conference on lifelong learning : APEC-HRD-NEDM-IDE Seventh international seminar : Social development and human resources development in the APEC member economies. Human resources development Canada*, p. 46.
8. Faris R. (1995). Lifelong learning on the knowledge highway. *Ottawa : Human resources development Canada, Office of learning technology*. P. 62.
9. Merriam S. (2006). Learning in adulthood : a comprehensive guide. S. Merriam, R. Caffarella, L. Baumgartner. San Francisco, CA : Jossey-Bass. Vol 3. P. 560.
10. Sluckin W. (1965). Imprinting and early learning. *Aldine Publishing Company, Chicago*. Pp. 6–16.